

Ingemund Hägg
27 december 2007

/En kortare version av denna text publicerades i *Liberal Debatt nr 2 2008*. Utan kontakt med mig tog redaktionen bort avsnittet "Några citat ur boken" som är underlag för mina slutsatser. Dessutom strök man PS och referensen till boken./

Putin – en demokrat? Svar nej!

Vilka indikationer fanns redan år 2000?

I början av år 2000, dvs. före presidentvalet, men när Putin var tillförordnad president, intervjuade tre ryska journalister Putin i samtal som ägde rum sex gånger, varje gång ungefär fyra timmar. Boken *Putin direkt – samtal med Vladimir Putin* utkom på svenska 2001. De samtal som återges gör ett öppet intryck och författarna skriver att samtalen är återgivna i fullständighet. Det framgår inte om Putin fått se manus före tryckning.

Jag läste boken 2001 med stort intresse och sökte särskilt efter sådant som kunde ge en uppfattning om Putin och demokrati. En särskild del i boken har rubriken *Demokraten*. Jag sökte särskilt efter positiva tecken på demokratiska värderingar.

Några citat ur boken:

Fråga: Vad tror ni Ryssland behöver i första hand? Vad är viktigast? Svar: "Vi måste klart och tydligt fastställa våra mål, inte bara tala om dem i förbigående. Dessa mål måste vara lättförståeliga och tillgängliga för var och en".....

Fråga: Vad skall stå först i denna lag? Svar: "De moraliska värdena."

Fråga: Skall vi än en gång försöka hitta rysslands speciella väg? Svar: "vi behöver inte söka efter någon, vi har redan funnit den. Det är den demokratiska utvecklingens väg.vi är en del av den västeuropeiska kulturen...vi är européer." (sid. 152).

Fråga: Många associerar "stark makt" med diktatur. Svar: "Jag föredrar en annan formulering – inte "stark" men "effektiv".

Fråga: Ni kan kalla den vad ni vill. Men hur ska denna makt bli effektiv? Hur ska den kunna upprätthålla de lagar som den stiftar? Svar: "Domstolarna måste verka, likaså de rättskipande myndigheterna och skiljedomstolarna.... Deras roll har börjat motsvara det som anges i lagen." ".....ta till vara majoritetens intressen" (sid. 163).

Fråga: Ni menar att välja vissa personer och avsätta andra? Svar: "Man kan även utveckla andra system för att knyta dessa personer /i det föregående bl a talats om guvernörer/ starkare till centralmakten. De kan inte få total självständighet" (sid. 164).

Fråga: Och vad anser ni om presidentens makt? Svar: ..om det överensstämmer med statens och hela samhällets intressen."

Fråga: Vilken politisk ledare tycker n är mest intressant? Svar.....Troligen de Gaulle. Jag tycker också om Erhard. Han var en mycket pragmatisk människa....inledde med att skapa nya moraliska värden i samhället" (sid. 173)

"Men Putin är ju inte demokrat!"

Detta var min omedelbara reaktion 2001. Jag blev mycket skakad. Bokens samtalen med Putin visade på en total avsaknad av ens antydningar om demokratiska värderingar hos Putin.

Jag har ändå letat efter allt som kunde ge en sådan antydning. Men inget. Putin ställde upp på demokrati i form av val och politiska partier. Det var juristen som lyste igenom i samtal om dessa förhållanden, inte demokraten.. Och val och partier var medel för att skapa ett starkt Ryssland med en stark, effektiv stat. Det viktiga var att leverera resultat. Inget om vaktslående om olika slag av medborgerliga rättigheter förutom att det måste finnas ett rättssystem med domstolar som såg till att lagen följdes.

Den bild som framträder i boken av Putin är av en mycket intelligent person, med en gedigen erfarenhet av byråkratiska system - KGB - (jag använder här inte begreppet byråkrati i någon negativ mening), med insikt om behovet av tydliga regelsystem. Demokrati ses som ett medel, där reglerna ska anpassas till målet – det effektiva och starka Ryssland. När orden ”moraliska värden” nämns utvecklas inte vad dessa värden borde avse.

Vilken slutsats om Putin kunde man dra redan 2001?

Mot bakgrunden av att ha läst denna bok år 2001 har jag sedan dess förundrats över tron i Sverige att Ryssland varit inne på en demokratisk väg, att det finns ett engagemang, en allarlig strävan hos Putin att skapa demokrati. Svensk säkerhetspolitik och försvarspolitik kunde anpassas till detta ansåg man i vida kretsar i Sverige. Aningslöshet? Sent omsider tycks dock denna tro ha naggats i kanten och det är bra. Men att ytterst få – åtminstone i Sverige som diskuterat Ryssland och Putin sedan sekelskiftet haft den bild av Putin som framkommer i boken från 2001 är jag förundrad över. Den boken kunde inte vara den enda där Putin framträdde som föga intresserad av demokrati i djupare mening. Den svenska försvarsberedningen skriver (Ds2007:46) skriver ”Försvarsberedningen gjorde i sina rapporter 2003 och 2004 bedömningen att utvecklingen i Ryssland karakteriseras av större stabilitet. Samtidigt gjorde beredningen då bedömningen att politisk stabilitet gavs större prioritet än demokratiska reformer. I allt väsentligt har den utvecklingen fortsatt.” (sid.116). Man nämner visserligen senare auktoritära drag och om ”inslag av kortsiktighet, korruption samt tilltagande nationalism” alg auktoritära drag”, Men jag häpnar – ”större prioritet än”! Tycker denna för Sverige viktiga beredning att det funnits någon prioritet alls för demokratiska reformer? Vad grundar beredningen sin, som jag ser det, naiva uppfattning om Ryssland på?

Mitt eget stora misstag, som jag nu kan konstatera, var att det inte ens blev en slags formell rättsstat – låt vara i en icke-demokrati. Där gav intervjuboken från 2001 ett visst intryck av en utveckling i sådan riktning vilket framgår av mina citat ur boken. Men jag var naiv på den punkten eftersom en reell rättsstat förutsätter demokrati.

PS om ”Sovereign democracy” 2007

Begreppet sovereign democracy har på senare tid väckt viss uppmärksamhet när det framförts från Kreml. Men enligt bedömare avser Kreml med detta dels att Ryssland är en demokrati, dels att det skulle vara ett intrång på Rysslands självständighet om detta ifrågasattes utifrån. Det finns alltså enligt Kreml ingen grund för att ifrågasätta sådant som mänskliga rättigheter, rättsstat, pressfrihet etc. i Ryssland.

Boken

Nataliya Gevorkyan, Natalya Timakova, Andrei Kolesnikov

First person. 2000

På svenska med titeln

Putin direkt. Samtal med Vladimir Putin. Bokförlaget Samtid, Västerås, 2001